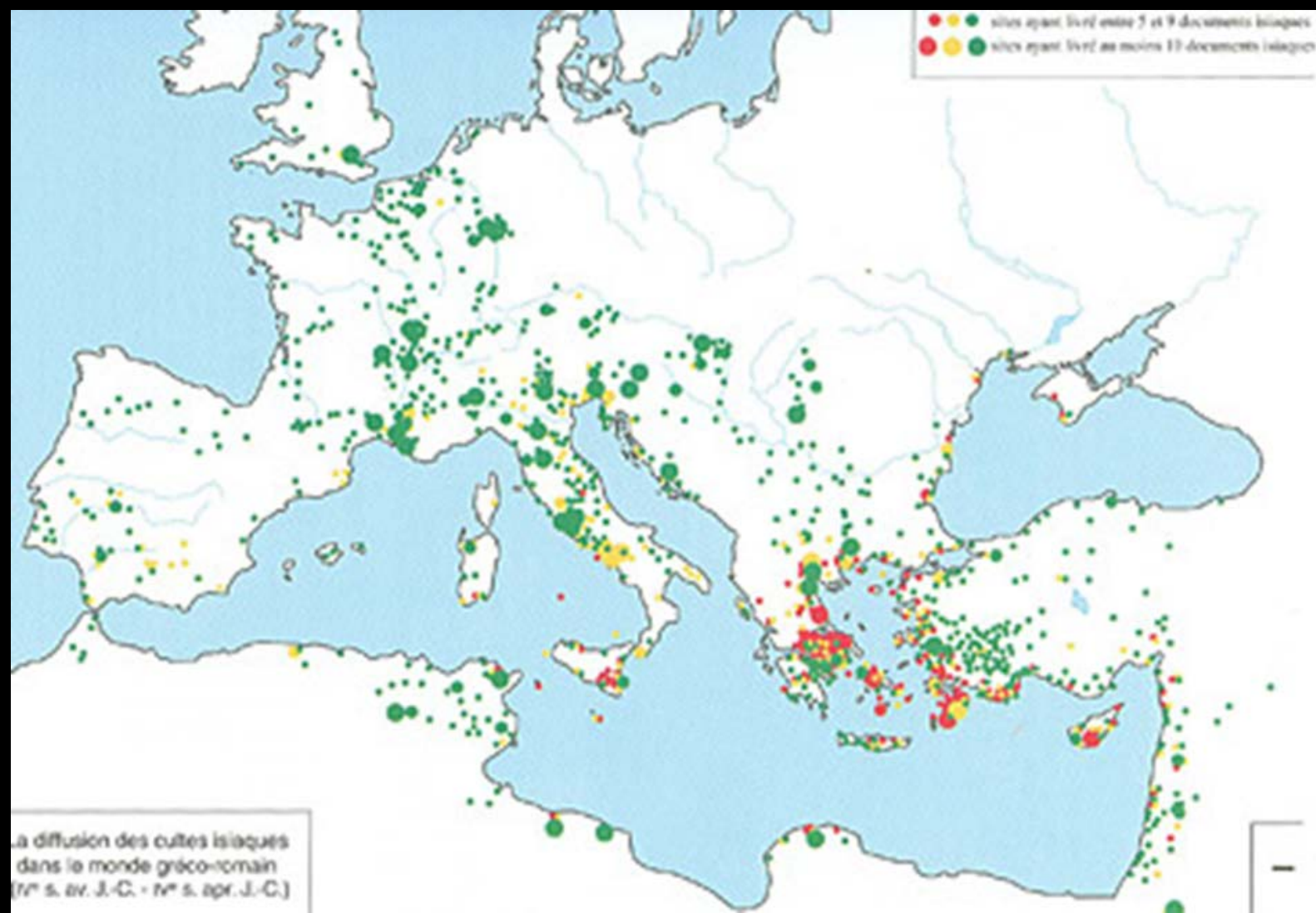


De mysteriën van Isis, Osiris, Serapis en Horus







Publieke cultus/mysteriecultus



- Apuleius – 2^{de} eeuw na Chr.
- *Metamorfosen* (“Gouden ezel”)
- Boek XI: “Isisboek”
- Hoofdpersonage Lucius krijgt door Isis menselijke gedaante terug. Daarna volgt initiatie
- Belangrijkste tekst voor studie mysterieculen, maar interpretatie erg problematisch

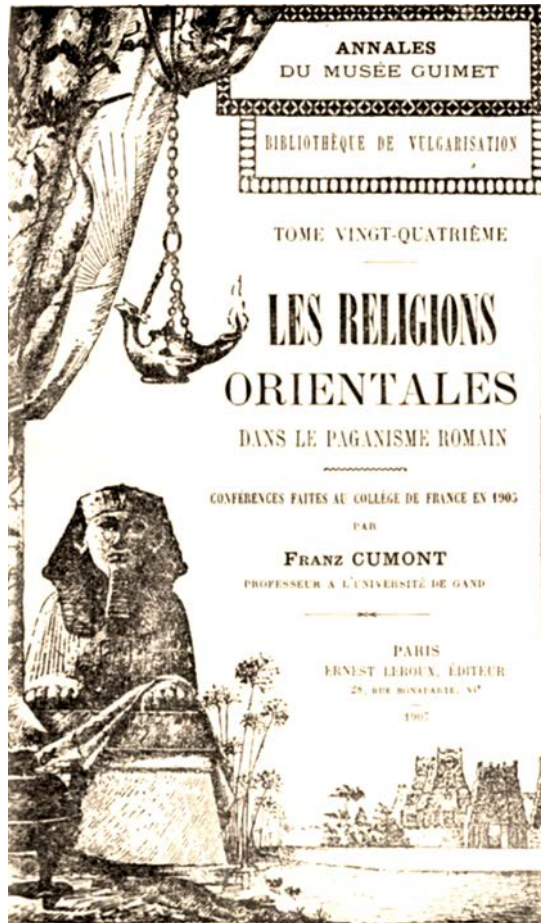
TE TIBI
VNAQVÆ
ESOMNIA
DEA ISIS
ARRIVS BAL
BINVSVC

Una quae est omnia

Ik ben **Moeder** van het wezen der dingen, meesteres van het **totaal der elementen**, allereerste oorsprong der eeuwen, **hoogste der goden, koningin der schimmen**, eerste der hemelingen, eenvormig gelaat van goden en godinnen. Mijn wil is wet in lichtende hemeltoppen, heilzame **zeebriezen** en trieste onderwereldstiltten; mijn enkelvuldige macht wordt onder eenvoudige gedaanten, velerlei riten en **menigvuldige namen** over gans de wereld vereerd.

Bij de Phrygiërs, eerstgeborenen onder de mensen, heet Ik “Pessuntinische **Moeder der Goden**”, bij de Atheners, oudste bewoners van hun grond, “Cecropische **Minerva**”, bij de zee-omspoelde Cyprioten “Paphische **Venus**”, bij de pijldragende Kretenzers “Dictynna **Diana**”, bij de drietalige Siciliërs “Stygische **Proserpina**”, bij het volk van Eleusis “**Ceres, d’aloude Godin**”; voor sommigen ben Ik **Juno**, voor anderen **Bellona**, voor weer anderen **Hecate** of Ramnusia. Maar de Ethiopiërs, die door de eerste stralen van de Zonnegod na zijn opkomst worden beschenen, en de Egyptenaren, die op oeroude wijsheid kunnen bogen, aanbidden Mij met ceremoniën die werkelijk de mijne zijn en noemen Mij **bij mijn ware naam: Koningin Isis**.

Franz Cumont (1868-1947)



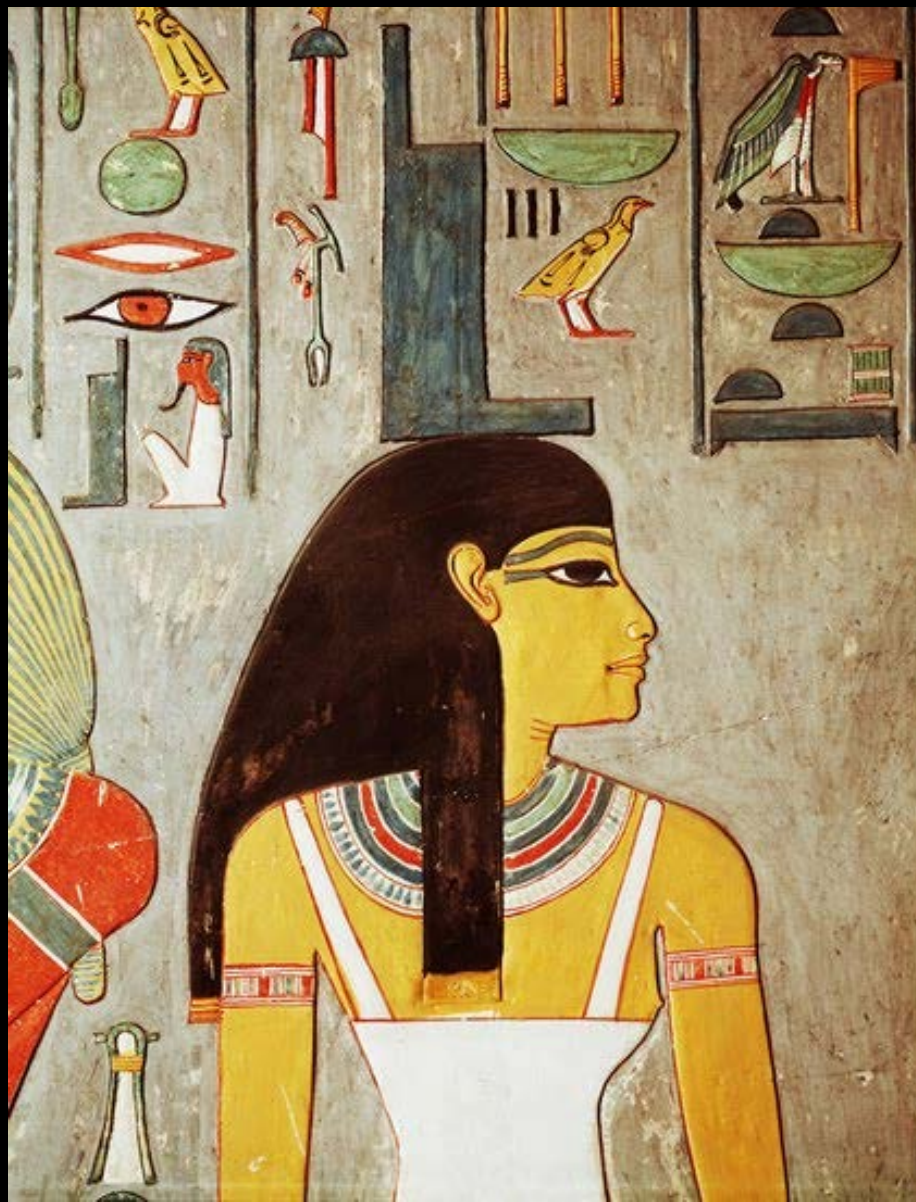
- Belgische godsdiensthistoricus
- Baanbrekend werk over Mithras en andere “religions orientales”
- Maar is de mysteriecultus van Isis, zoals door Apuleius beschreven, Oosters? En is het een religie?

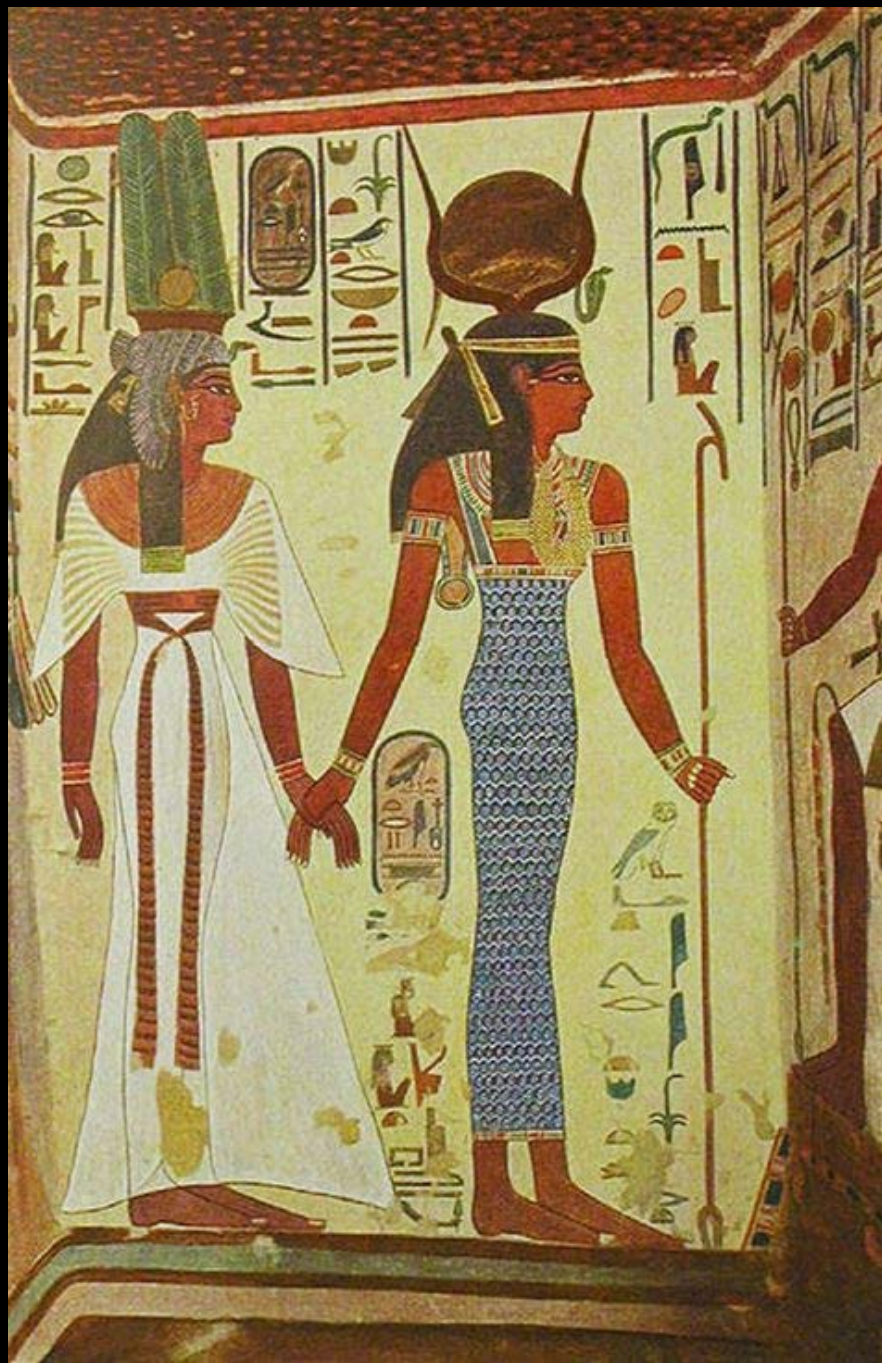




Mythe opgebouwd uit
complex geheel aan
spanning/samenwerking

- Isis – Osiris
- Osiris – Seth
- Isis – Horus
- Osiris – Horus
- Horus – Seth









- Isis als beschermgodin troon
- Isis als rouwende echtgenote
- Isis als heerseres over de onderwereld
- Isis als genezeres - magische krachten
- Isis als de bron van wijsheid
- Isis als moedergodin
- Isis als heerseres over de Nijl
- Isis als heerseres over de natuur
- Isis als heerseres / creatieve kracht van hemel en aarde
- ...

Mysteriecultus Oude Egypte ?

- Geen sluitend bewijs gevonden
- Wel delen van de cultus geheim, maar opgelet
mysteria ≠ geheim
- Speciale inwijdingsrituelen voor priesters
maar niet toegankelijk voor eenieder die dat
wenste



Herodotos (5^{de} eeuw voor Chr.)

- “Ook bijna alle godennamen zijn uit Egypte in Hellas gekomen. Want dat zij van de barbaren komen, bevond ik bij onderzoek, dat dit zo is. Ik geloof nu, dat zij vooral uit Egypte gekomen zijn.”
- “Isis nu is volgens de Helleense taal Demeter”
- “Osiris is Dionysus volgens de Helleense taal”

Identificatie Isis en Demeter



- Link met vruchtbaarheid en vegetatie
- Verlies / Rouw
- Duidelijke link met de onderwereld



Identificatie Osiris en Dionysos



- Beide goden in stukken gerukt (Plutarchus)
- Link met de onderwereld (cf. antheateria)
- Link met vruchtbaarheid, landbouw, vegetatie
- Fallussymbolen in beide culten

Catacombes van Kom El-Shuqafa

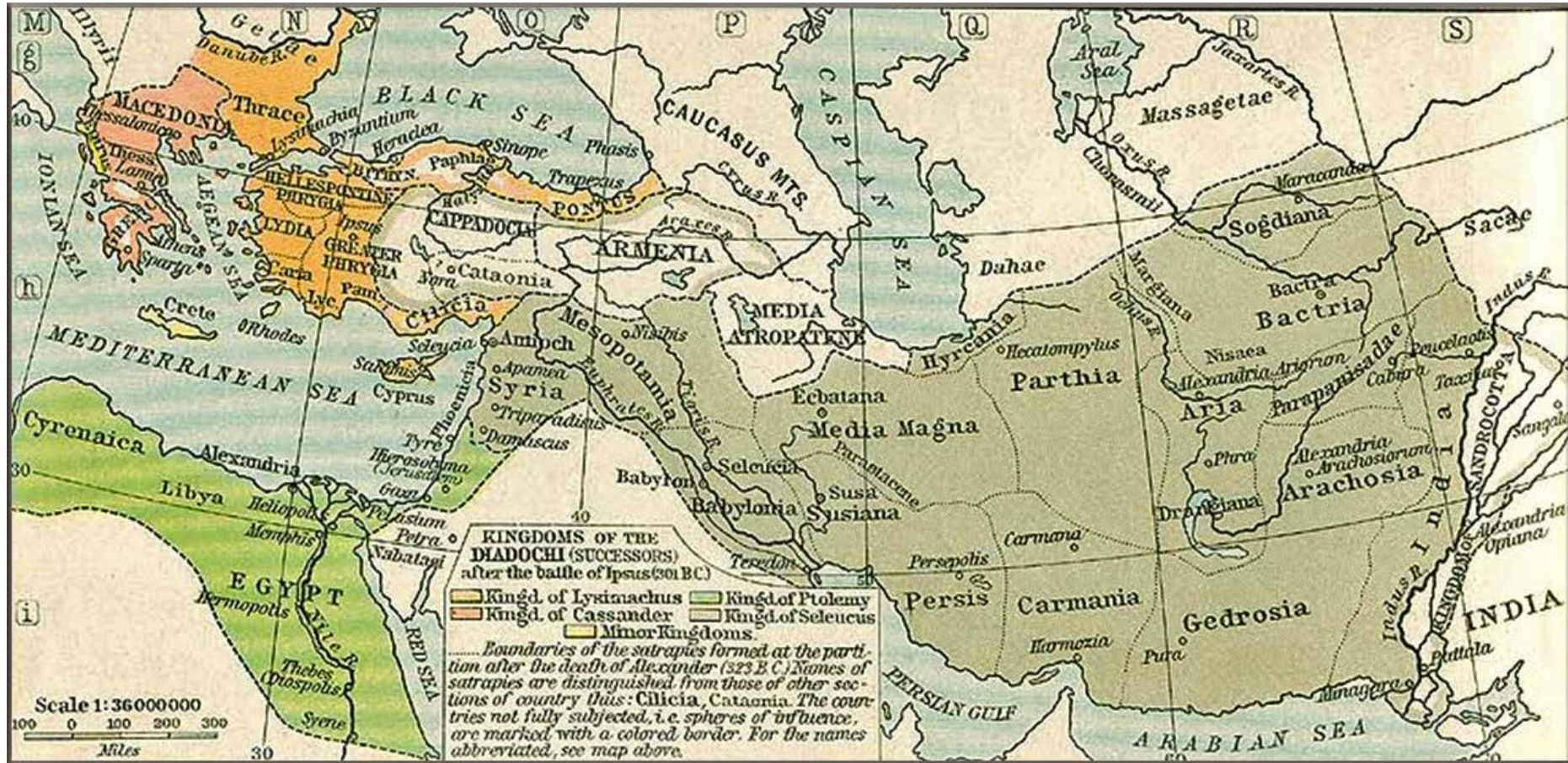


Mysteriecultus in Egypte

5^{de} eeuw voor Chr.?

- “Bij dat meer houden de Egyptenaren des nachts voorstellingen van zijn lijden, en die noemen de Egyptenaars mysteriën. Doch over die zaken, ofschoon ik meer weet, hoe het daarmee is, zwijg ik.”

Hellenistische ontwikkelingen



Onder de Ptolemeïsche “dynastie”



- Actieve helleniseringspolitiek met Alexandrië als het centrum van Griekse cultuur in
- Egyptische culten “reizen” buiten Egypte door intensere banden Egypte en MZ-gebied
- Vanaf late 4^{de} eeuw:
- A) Isis in Athene
- B) Egyptische goden worden gehelleniseerd

Serapis/Sarapis (Σάραπις)

- Osiris + Apis: Oserapis > Serapis
- Oorsprong: Egyptische stiergod met cultuscentrum in Memphis
- Beschermgod van de ptolemeïsche vorsten / verspreid buiten Egypte
- Sterk Griekse iconografie: kálathos + krullend haar en baard
- Elementen van Osiris opgenomen (bv. flankeert Isis), maar blijven 2 verschillende goden in de cultus





- Genezingen en oplossingen via dromen (incubatie in tempel)
- Kosmische god met universele claims
- Maar steeds ook god van de onderwereld

Serapeum van Alexandrië



RACHEL WEISZ

AGORA

A FILM BY ALEJANDRO AMENÁBAR

ALEXANDRIA, EGYPT. 391 A.D.
THE WORLD CHANGED FOREVER

COMING SOON

WWW.AGORATHEMOVIE.COM



Harpocrates



- Griekse vorm voor Harpa-Khruti: Horus het kind
- Jeugdige zonnegod, vruchtbaarheid, geneeskunde
- Later: God van de stilte, geheim op basis van antieke interpretatiefout

Hellenistische Isis

- Kosmopolitisch karakter
- Kosmisch karakter – heerseres over de elementen
- “*Allgottheit*” die boven alle andere goden staat, andere goden zijn haar verschijningsvormen
- Schrift, wetten en rechtspraak, magie, vader-zoon relaties
- Blijft tegelijkertijd zeer sterk moedergodin





Aretalogie van Maroneia (2^{de} – 1^{ste} eeuw voor Chr.)

- “Zij vond samen met Hermes het schrift uit, en daarvan waren er schrijfsels heilig voor de *mystai*”
- “αὕτη μεθ’ Ἑρμοῦ
γράμμαθ’ εὖρεν | καὶ
τῶν γραμμάτων ἃ μὲν
ἱερὰ τοῖς μύσταις”



Mysteriecultus vanaf 4^{de} / 3^{de} eeuw voor Chr.?

- In Alexandrië ontwikkeld door Timotheus ?
- Organisatie van volgelingen Egyptische goden in *thiasos*: religieuze associatie / vereniging, maar initiatie in deze context?
- In elk geval: Litanie van Maroneia: Isis ontwikkelt de boeken voor de mustai + sterke link met Eleusis duikt opnieuw op

Delos

A reconstructions of the island of Delos, showing the city layout, the harbor, and the surrounding landscape. The map includes various landmarks and structures, with numbers indicating specific locations or features.

The map shows a dense urban layout with numerous buildings, streets, and public spaces. Key features include:

- A large harbor area at the bottom, with several ships docked at a quay.
- A large rectangular structure, possibly a stadium or a large public building, labeled with the number 45.
- A circular structure, possibly a theater or a large public building, labeled with the number 46.
- A long, narrow structure, possibly a temple or a large public building, labeled with the number 70.
- A large rectangular structure, possibly a stadium or a large public building, labeled with the number 73.
- A small structure, possibly a temple or a large public building, labeled with the number 12.
- A small structure, possibly a temple or a large public building, labeled with the number 47.

The map also shows the surrounding landscape, including hills and a river. The overall style is that of a detailed architectural reconstruction.

A recons
Bell' Euro

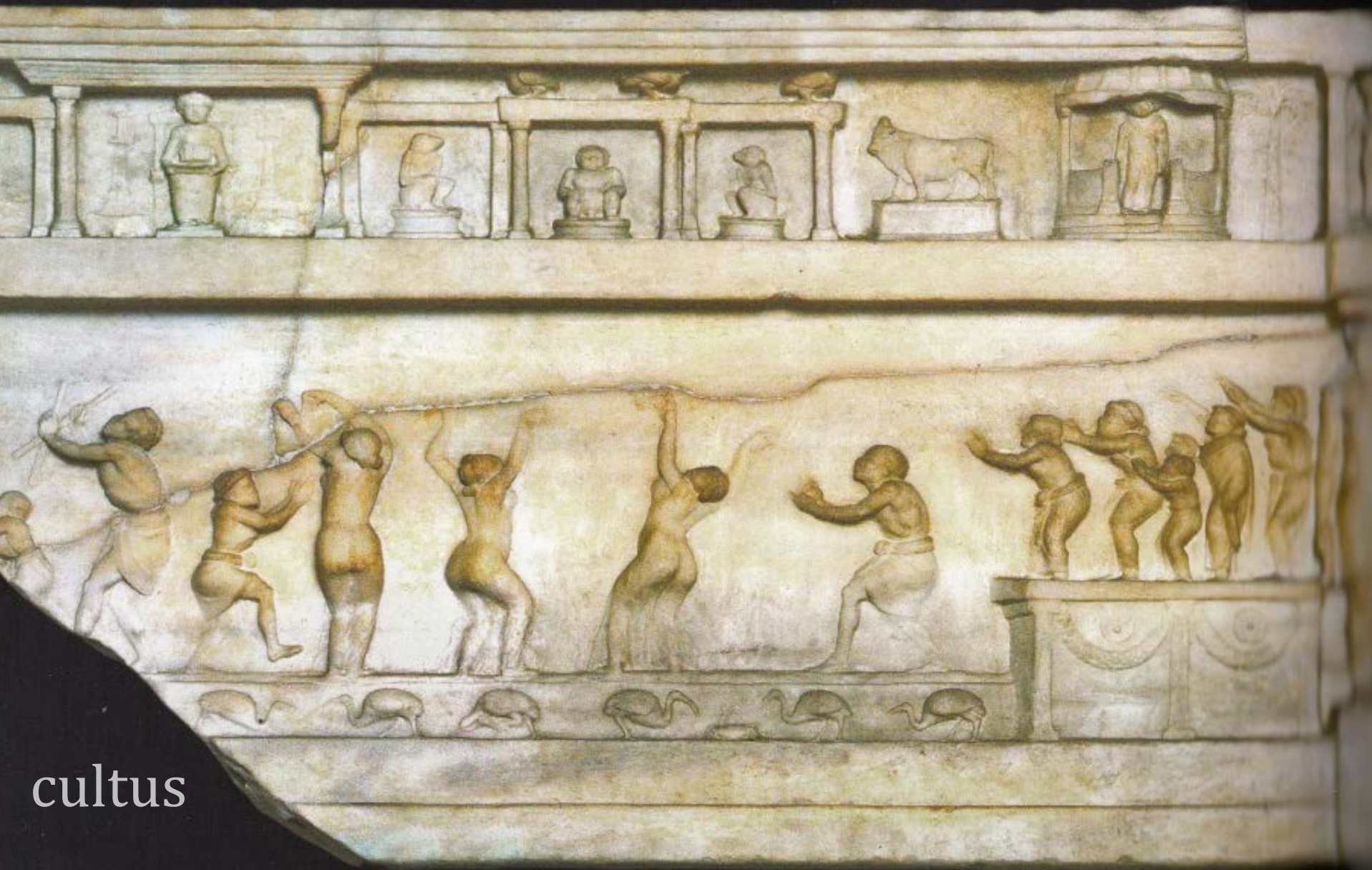




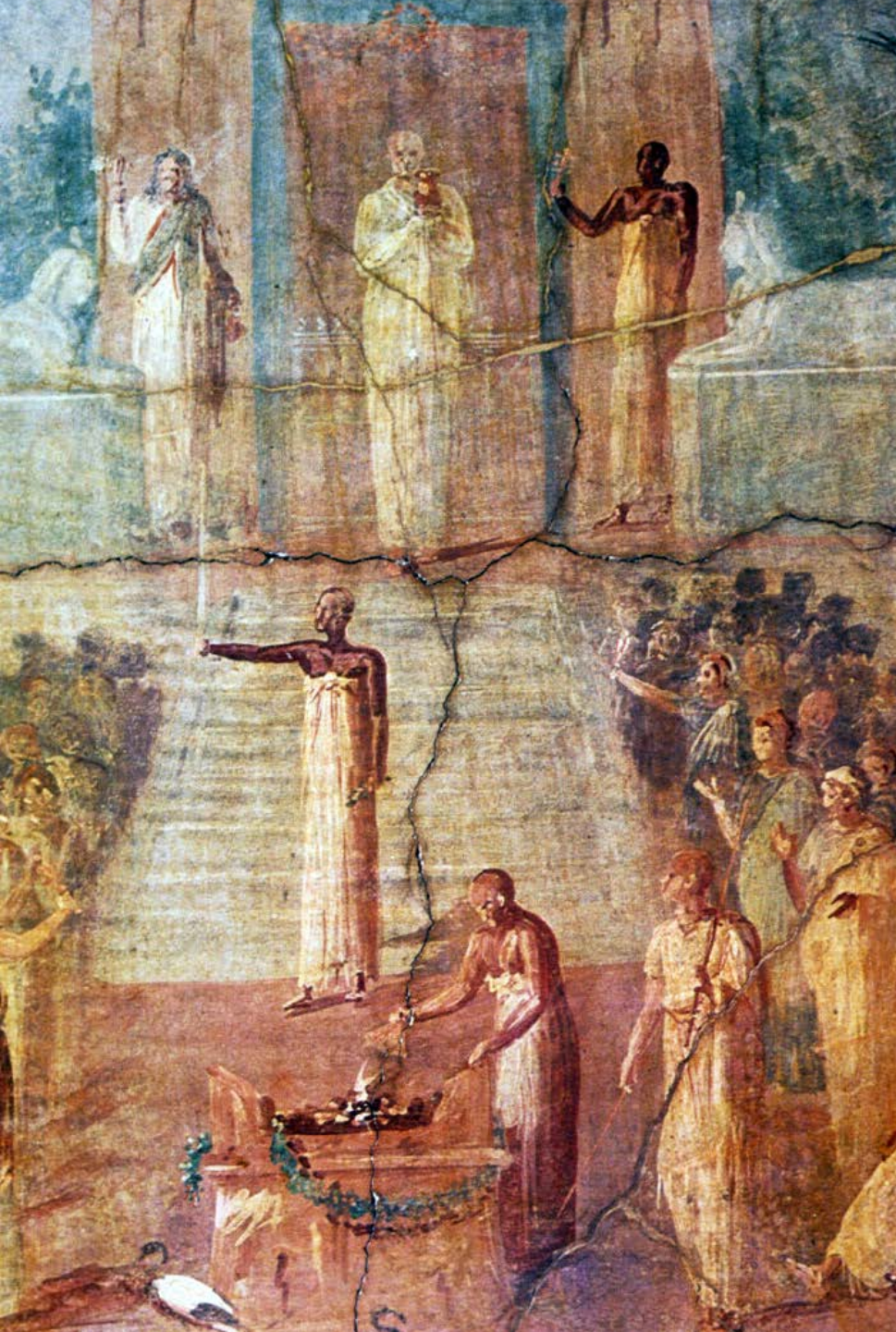
- “In de rechterhand zat een bronzen ratel met in het midden een smalle metalen strip, gebogen als een gordel, waar enkele staafjes dwars doorheen staken, die bij drievuldige trilling van de arm een schril getingel lieten horen”



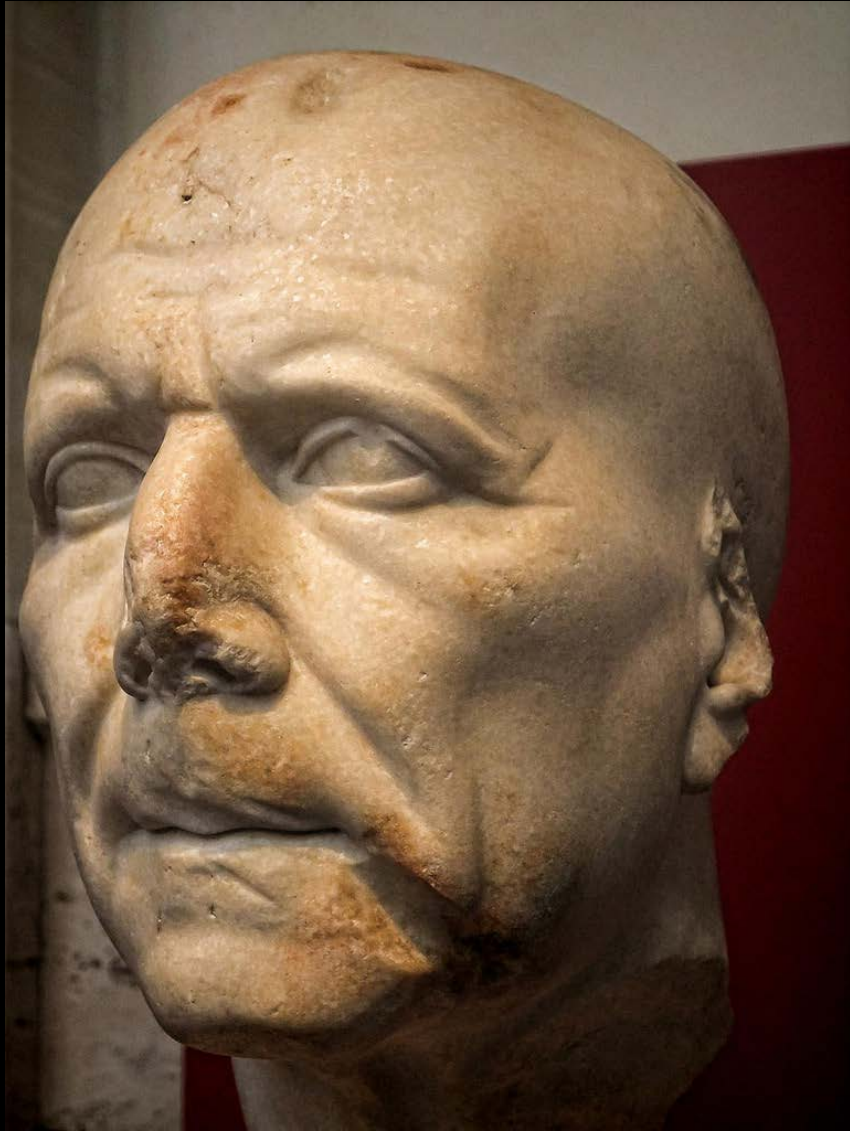
- “U bent nu ook onder de hoede van een Fortuna, maar dan een ziende, een die met de glans van haar licht ook de overige goden bestraalt”



cultus



- “De witte gordijnen schoven uiteen, waarna wij baden tot de ontzagwekkende aanblik der Godin. Intussen deed een priester de ronde langs de opgestelde altaren en voerde met plechtige smeekbeden de goddelijke dienst uit, ...”



- Volgelingen van Isis duidelijk herkenbaar
- Leven ten dienste van de godin?
- Onderworpen aan regels seksuele onthouding, vasten
- Streng purificatierituelen



“Ik huurde een huis op het tempelterrein en richtte er een tijdelijke woning in. Vooralsnog was ik enkel als leek verbonden aan de dienst van de Godin, maar ik bleef onafscheidelijk in gezelschap van de priesters en aanbod de grote Godheid zonder onderbreking”



- “Toen het de hoogste tijd was, zoals de priester het uitdrukte, leidde hij mij naar het badhuis in de buurt, omstuwd door een gevolg van gelovigen.”







Apuleius

2 Belangrijke publieke festivals:

- Lente: Navigium Isidis
- Herfst: Inventio Osiridis



1. Geroepen door Isis in een droom

- “Want op een duistere nacht liet Zij met allesbehalve duistere bevelen geen ruimte voor misverstand bestaan: de dag waarop ik altijd had gehoopt was nu gekomen, de dag waarop Zij mijn diepste wens in vervulling zou doen gaan. Ook gaf Zij aan voor hoeveel geld ik moest zorgen ten behoeve van de gebedsdiensten”

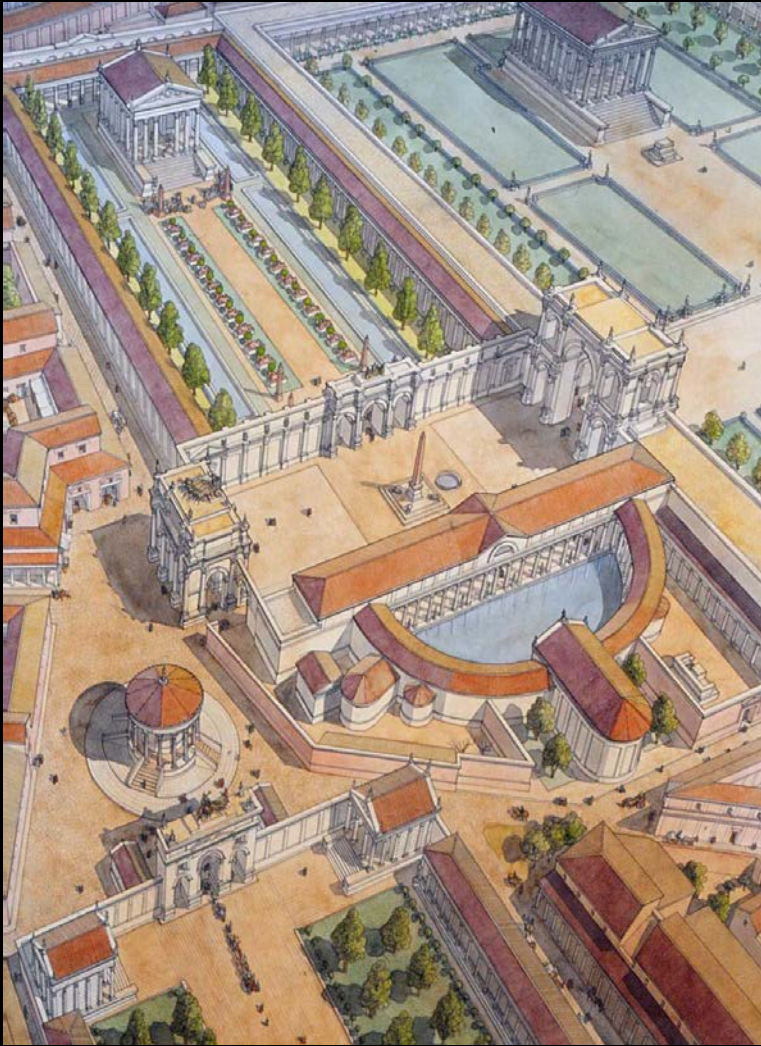
Voorbereidingen

- “Zodra de plechtige openingsrite was voltrokken en het ochtendoffer was gebracht, haalde hij vanuit het verborgene van het heiligdom een paar boeken met teksten in een niet te ontcijferen schrift.”
- Zuiveringsrituelen
- Eigenlijke initiatie ‘s avonds (cf. Eleusis)

Initiatie

- “En nu, belangstellende lezer, wilt u misschien graag weten wat er toen is gezegd en gedaan. Ik zou het u vertellen als het mocht, u zou het te weten komen als u het mocht horen. Maar uw oren en mijn tong zouden zich gelijkelijk bezondigen, de laatste aan onheilig gebabbel, de eerste aan onbezonnen nieuwsgierigheid”

- 
- “Ik heb het grensgebied van de dood betreden, ik heb op Proserpina’s drempel gestaan, ik ben langs alle elementen meegevoerd en teruggekomen. Midden in de nacht heb ik de zon zien stralen met een helder licht. Ik heb oog in oog gestaan met de goden van de wereld onder en boven, ik heb hen van dichtbij aanbeden.”



“In de mysteriën van de Godin was ik wel ingewijd, maar ik was nog niet verlicht door die van de grote God en hoogste Godenvader, de onoverwinnelijke Osiris”

